

Budowanie Mostów Bandon:

historia miasta Bandon
w obrębie murów (1588-1689)

Wstęp

Wstęp

Gdzie to wszystko się zaczęło...

Pierwsi Osadnicy

Richard Boyle przejmuje władzę

Mury Bandon

3x M w Bandon

Mury runęły

Billy Boyne

Światowa oś czasu

Źródła / Dodatkowe lektury i podziękowania

Bandon to fajne i fascynujące miasto, które nieustannie się zmienia i rozwija. Nowoczesne miasto, którego ulice rozbrzmiewają opowieściami o wspaniałej przeszłości.

Przed 1600r. w miejscu, w którym obecnie stoi Bandon nie było miasta. Miasto zostało pierwotnie założone jako placówka na południowej granicy Plantacji Munster. Wokół miasta zbudowano grube na sześć stóp mury ponieważ osadnicy byli nieustannie atakowani przez rdzennych Irlandczyków. Dziś Bandon jest częścią sieci Irish Walled Town Network. Chociaż nadal można znaleźć niektóre pozostałości, większość murów została rozebrana w 1689r.

Bandon szło z duchem czasu i zmieniał się. Do XIXw. miasto stało wiodącym ośrodkiem przemysłowym – najpierw jako miasto przędzalni bawełny, a następnie jako stolica whisky, będąc domem słynnej na całym świecie destylarni Allmana.

Obecnie Bandon jest miastem handlowym i bramą do West Cork. Znane jest jako miejsce tolerancji, zgromadzenia wielu wyznań i gościnności dla wszystkich narodowości. Pomimo że nigdy w całości nie poznamy przeszłości, spacer po tym historycznym mieście przypomina nam, że jeśli przyjrzymy się uważnie, wciąż możemy zobaczyć ślady murów i usłyszeć echo tych, którzy odeszli przed nami.

Gdzie to wszystko się zaczęło...

Przed Plantacjami Munster irlandzcy wodzowie posiadali wszystkie ziemie wokół rzeki Bandon.

Ród McCarthy posiadał południowe ziemie. Ich siedziba, czyli główny zamek, znajdowała się w Kilbrittain. Terytorium rodziny O'Mahony rozciągało się na zachód. Ich siedziba znajdowała się w zamku Mahon, w tym samym miejscu, w którym obecnie znajduje się zamek Bernard.

Przed 1600r. nie było miasta w tym miejscu, w którym obecnie jest Bandon.

Było to ciche miejsce położone na ziemiach Cinel mBece (Kinalmeaky). Nazwa Bandon pochodzi od rzeki Bandon. Nazwa rzeki pochodzi od terminu Bean Dea, oznaczającego „mądrą kobietę” lub „boginię”. Inną starożytną nazwą tej rzeki było Glasslyn (zielona rzeka lub rozlewisko).

Królowa Elżbieta była królową Anglii od 1558r. do 1603r. Chciała przejąć pełną kontrolę nad Irlandią ponieważ obawiała się, że katolicki król Hiszpanii Filip (jej główny wróg w tamtym czasie) wyśle swoją armię do Irlandii i użyje jej jako bazy do zaatakowania Anglii.

Munsterem rządził wówczas hrabia Desmond, który początkowo był lojalny wobec królowej. W 1580r. w Munster wybuchł bunt przeciwko królowej Elżbiecie.

Wiele lokalnych rodzin liczyło na pomoc Hiszpanii w pokonaniu królowej. Hrabia Desmond odmówił ich powstrzymania i został nazwany zdrajcą przez agentów królowej. Jego ziemie zostały skonfiskowane i spalone, a jego dzierżawcy zabici. Zabrano również jego zamki.

Hrabia Desmond został wytropiony i zabity w 1583r. Ród O'Mahony, który wspierał hrabiego, został wyrzucony z terytorium, które posiadał przez setki lat. W tym samym czasie, aby zmusić innych rebeliantów z Munsteru do poddania się, wojska angielskie pod dowództwem Lorda Graya zniszczyły ziemie rebeliantów. Doprowadziło to do głodu w Munster.

Ogromne obszary Munsteru zostały przejęte przez angielską koronę. Od 1585r. zaczęły się Plantacje Munster, a nowym osadnikom angielskim nadawano ziemie. Elżbieta chciała mieć w Munster tak dużo lojalnych wobec niej ludzi jak to tylko możliwe. Oferowała gospodarstwa o powierzchni do 12 000 akrów w cenie zaledwie kilku pensów za akr. Głównym warunkiem było to, że każdy kto objął ziemię, mógł mieć jako dzierżawców tylko lojalnych angielskich protestantów. Większość ludzi to ignorowała i wynajmowała ziemię każdemu, kto mógł zapłacić czynsz. Był tylko jeden właściciel ziemski, który postępował zgodnie z tą zasadą - człowiek o imieniu Phane Beecher, który założył pierwotną osadę w Bandon.

Pierwsi Osadnicy

We wrześniu 1588r. Phane Beecher otrzymał seignory **(fantazyjny sposób na powiedzenie, że otrzymał panowanie lub własność)** ziem w Kinalmeaky: w tym starej rezydencji rodziny O'Mahony zwanej Castle Mahon. Jest wysoce nieprawdopodobne, aby kiedykolwiek postawił stopę w Irlandii, nie mówiąc już o Bandon. Oprócz 12 000 akrów ziemi rodziny O'Mahony w Kinalmeaky (na północ od rzeki Bandon) Beecher otrzymał również dodatkowe 2000 akrów ziemi na południe od rzeki.

W 1591r. Henry Beecher, syn Phana, i niejaki Richard Skipwith popłynęli do Irlandii z grupą kolonistów. Wylądowali w Kinsale i podróżowali wzdłuż rzeki aż dotarli do miejsca, które stało się znane jako Most Bandon.

Budynki szybko wyrosły po obu stronach rzeki. Życie osadników w pierwszych latach istnienia miasta było bardzo trudne. Żyli w ciągłym strachu przed atakiem rdzennych Irlandczyków, którzy zostali wyparci z ich ziem.

Rody McCarthy i O'Mahony kontynuowały walkę i odstraszały większość osadników. Większość z nich wróciła dopiero w 1603r. kiedy Sir George Carew (Lord Prezydent Munster) położył kres Irlandczykom walczącym podstępem i siłą. Przez kilka następnych lat w Munster toczyły się walki.

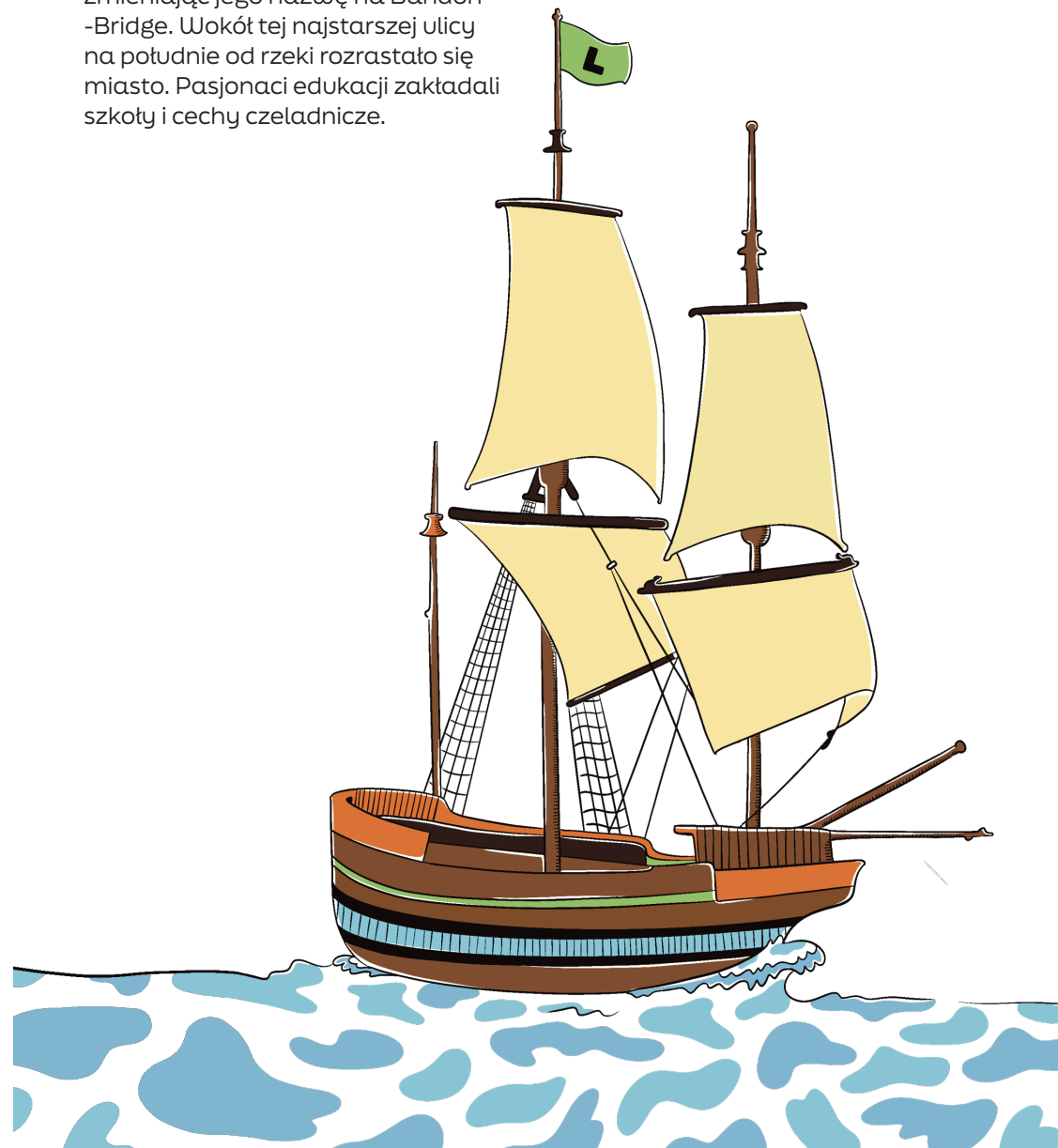
W 1601r. Carew oszukał i uwięził Maolmudha, dowódcę sił O'Mahony. Maolmudh został zwolniony dopiero po bitwie pod Kinsale, kiedy zawarł umowę odzyskania 1200 akrów rodzinnej ziemi. Ta umowa położyła kres jego wrogości do Anglików.

W 1603r. kapitan William Newce otrzymał część seignory Grenvill po północnej stronie rzeki w nagrodę za swoją służbę dla Carew w bitwie pod Kinsale. Newce myślał o zbudowaniu równoległego miasta kilka mil na północ, gdzie obecnie znajduje się wioska Newcestown, ale zdał sobie sprawę, że obrona dwóch osad w tym samym czasie byłaby zbyt kosztowna. Zamiast tego kapitan Newce rozwinął ziemie zwane Coill Darach w pobliżu rzeki, które stały się znane jako Manor of Coolfadda.

Z tych powodów Henry Beecher, Richard Skipwith i William Newce są opisani jako założyciele miasta Bandon Bridge w 1604r.

Most zbudowano, aby łączył osady po obu stronach rzeki Bandon. Most został zbudowany w miejscu pierwotnego mostu, który został zbudowany przez rodzinę O'Mahony około 1375r. (nieco na zachód od obecnego mostu naprzeciwko Bridge Street). Osada, która wyrosła wokół tego mostu, przez wiele lat była znana jako Droichead Mahon.

Ciężko pracujący Plantatorzy oczyścili znaczną część zalesionego obszaru żeby wytapiać żelazo. Najpierw zbudowali Bridge Street, przylegającą do Mostu O'Mahony, zmieniając jego nazwę na Bandon-Bridge. Wokół tej najstarszej ulicy na południe od rzeki rozrastało się miasto. Pasjonaci edukacji zakładali szkoły i cechy czeladnicze.

Richard Boyle przejmuje kontrolę

Budynki były budowane po obu stronach rzeki i z czasem seria mostów połączyła obie osady. Podobnie jak inne miasta Cork w tamtym czasie, miasto odniosło ogromne korzyści z mecenatu Richarda Boyle pierwszego hrabiego Cork, chociaż nie był on, jak lubił twierdzić, jego założycielem.

Richard Boyle był pierwszym hrabią Cork. 20 czerwca 1613r. nabył on udziały kapitana Newce. 2 maja 1619r. Henry Beecher przekazał swoją część ziem aktem feoffment (był to najczęstszy sposób przekazania własności, tj. sprzedaży własnej ziemi).

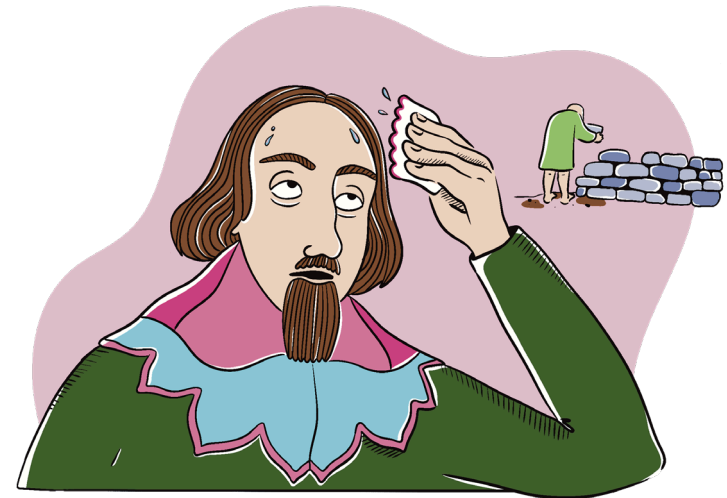
Feoffment polegał na przekazaniu nabywcy części nieruchomości, takiej jak darń ziemi lub gałąź drzewa, jako symbol całej nieruchomości.

Następnie Richard Boyle nabył kolejną część, którą otrzymał Sir Bernard Grenvill.

Dopiero gdy Richard Boyle kupił posiadłość kapitana Newce, nazwa Bandon Bridge weszła do powszechnego użytku. Z biegiem lat powszechnie używana zaczęła być krótsza forma - Bandon.

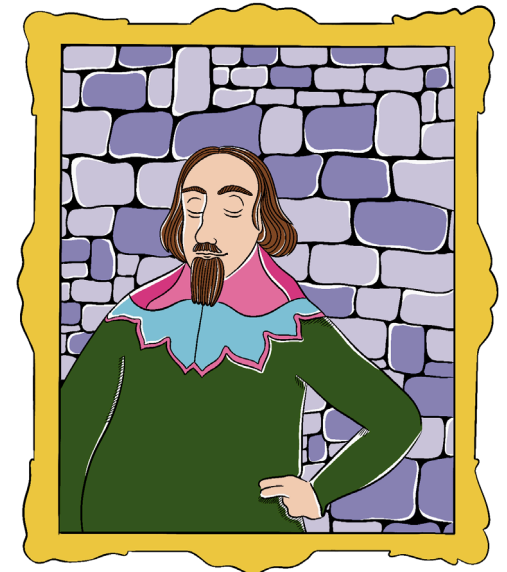
Do 1613r. Bandon otrzymało prawo wystania dwóch przedstawicieli do Parlamentu w Dublinie. Pierwszymi ludźmi z Bandon, którzy sprawowali urząd byli Sir Richard Morrison i William Crow. Kapitan Richard Crofts rozpoczął budowę murów miejskich 19 czerwca 1620r. **Sir Richard Boyle położył pierwszy kamień.**

Do 1625 r. Richard Boyle był jedynym właścicielem miasta po obu stronach rzeki. Przekonał wiele angielskich rodzin, zwłaszcza z Somerset, aby zamieszkały w mieście. Byli to głównie purytanie. Wiele nazwisk, które pojawiły się na zwoju słynnego Mayflowera w 1620r. było identycznych z imionami nowych mieszkańców Bandon. W 1622r. było około "250 domów, wszystkie bardzo wygodne i wiele bardzo ładnych". Mieszka tam ponad 1000 osób. (Dla porównania, Derry liczyło 586 mieszkańców w 1659r.). W 1625r. Richard Boyle chwalił się:

„Moje miasto Bandon-Bridge jest bardziej rozległe niż Londonderry, moje mury są mocniejsze, grubsze i wyższe”.

W ciągu 100 lat Bandon stało się największym miastem w West Cork.

Mury Bandon

Po ich ukończeniu w 1625r. fortyfikacje Bandon uchodziły za najlepsze w Irlandii.

Budowa murów trwała około pięciu lat i obejmowała obszar 27 akrów, w porównaniu do murów Derry, które obejmowały 30 akrów wewnątrz murów. Ściany składały się głównie z grubego czarnego tępku, który był wydobywany i tamany w Ballylangley, Twomeys' Glen i pobliskim Park.

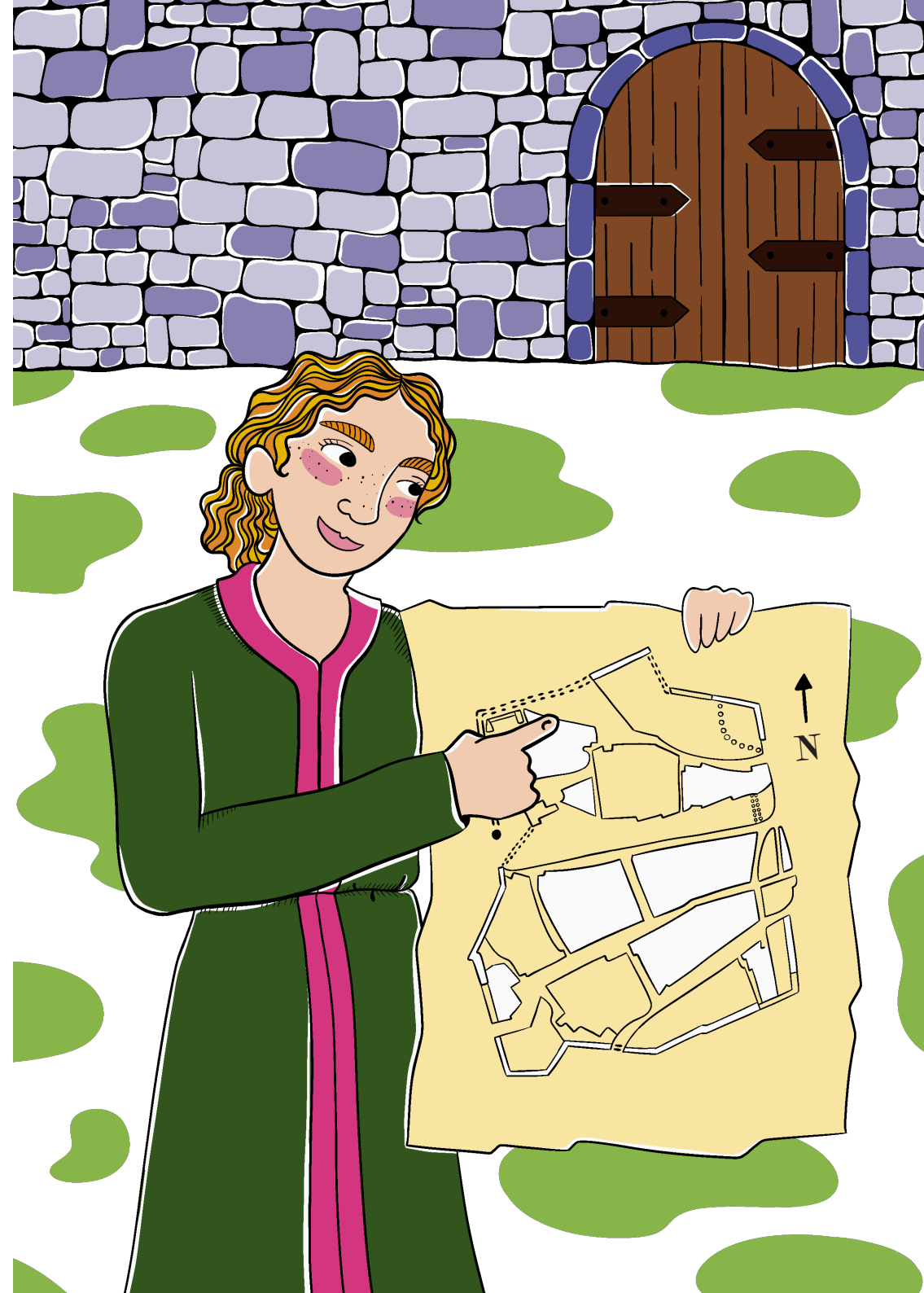
Większość ścian miała dziewięć stóp grubości i różną wysokość od 30 do 50 stóp.

Były one wyposażone w działa armatnie i miały sześć okrągłych wież strażniczych zbudowanych w regularnych odstępach wzdłuż muru. Ujścia rzeki zabezpieczały żelazne wrota przeciwpowodziowe oraz płoty wykonane z drewnianych belek i żerdzi. Wartownicy pełnili służbę przez cały czas.

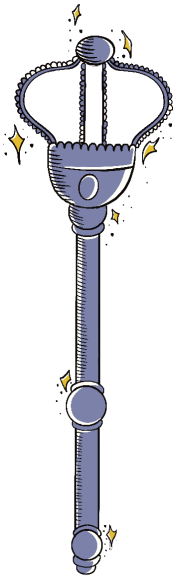
Bramy zostały zbudowane z tukiem, który przepuszczał nawet najwyższe załadunki. Były okazałe z pięknymi architektonicznymi portalami i wzmocnione bronami.

Most został zbudowany z kamienia i składał się z sześciu tuków. Nie posiadał attyki, ale składał się z drewnianych poręczy po obu stronach, z przecinającymi się poręczami potączonymi ze słupkami i zwieńczonymi poręczą. Poręcz była ozdobiona dużą drewnianą kulą w miejscu styku słupków.

W obrębie murów wzniesiono **Trzy Zamki**, z których każdy zawierał 26 pomieszczeń. Wieże i flankery były wyposażone w otów i artylerię wojenną.

Trzy razy ,M' w Bandon

Buława

Buławy były używane od czasów starożytnych jako ceremonialne narzędzia do otwierania parlamentów, kościołów, uniwersytetów i rad miejskich. Możesz być zaskoczona/y wiedząc, że Bandon ma własną buławę. Wykonana ze srebra Buława Bandon ma całkowitą długość 34 1/2 cala i waży 44 uncje. Została wykonana 11 kwietnia 1700r. przez Roberta Goble.

Buława Bandon została skradziona z kościoła św. Piotra w Bandon w 1924r., ale później - w lekko uszkodzonym stanie - została zwrócona. Buława znajduje się obecnie w National Museum of Ireland, pomimo wielokrotnych próśb o jej zwrot miastu.

Mennica

W 1646r. rząd w Irlandii tak bardzo potrzebował pieniędzy, że zaoferował mennicę w Dublinie i zezwolił na to kilku wybranym miastom. Bandon było jednym z miast wybranych do emisji tych „pieniędzy konieczności”.

Monety Bandon były mniej więcej wielkości grosza i były wykonane z miedzi. Z jednej strony był obraz mostu Bandon i słowa „The Corporation” między liniowym i koralikowym kotem. Po drugiej stronie widniały Trzy Zamki i napis „The Bandon Arms 1646” pomiędzy kręgami. Inna moneta, wykonana z brązu i pochodząca z okresu Cromwella, miała kształt ośmiokąta i miała litery „BB” (Bandon Bridge) po jednej stronie i wizerunek trzech zamków po drugiej. Niektóre z tych monet nadal można zobaczyć w National Museum of Ireland.

Odciski tych monet można zobaczyć podczas spaceru wzdłuż Bandon Footbridge.

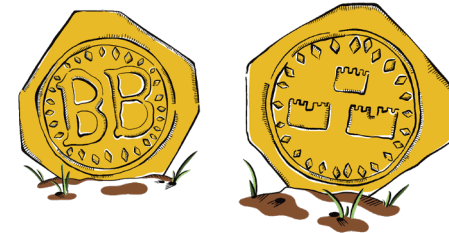
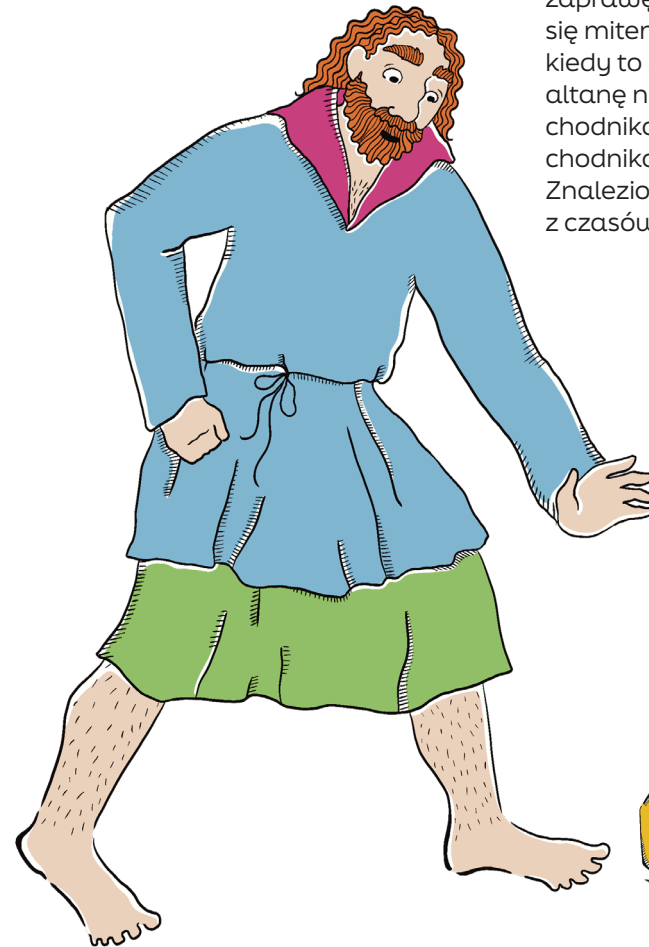
10

Zamordowany Murarz

W latach dwudziestych XVIIw. Richard Boyle, hrabia Cork, chciał zbudować mur wokół Bandon. Za wykonanie pracy zapłacił murarzom 2 1/2 pensa. Nie byli zadowoleni z tej kwoty, bo chcieli 3 pensy. Kiedy Richard Boyle odmówił, murarze rozpoczęli strajk.

Jeden z mężczyzn chciał kontynuować pracę i odważył się przekroczyć linię pikiety. Rozgniewani tym strajkujący murarze postanowili zamordować tego człowieka. Najpierw przygotowali grób pod murami. Gdy pod koniec dnia słońce już zachodziło, podeszli do mężczyzny od tyłu i uderzyli go kilofem w tył głowy, na miejscu go zabijając.

Murarze opuścili ciało i narzędzia mężczyzny, w tym kilof, do grobu. Do dziś nawrzucaли kamieni murarskich i zaprawę. Z biegiem lat historia stała się mitem, aż do lat 30. XIX wieku, kiedy to grupa mężczyzn budujących altanę natknęła się na płytę chodnikową. Po podniesieniu płyty chodnikowej odkryli szczątki ciała. Znalaziono również srebrną monetę z czasów panowania Edwarda VI.

Mury runęły

Bunt w 1641r. i podbój Irlandii przez Cromwella

w październiku 1641r. spowodowały, że rdzenni Irlandczycy zbuntowali się w hrabstwach Derry i Tyrone. Powstanie rozprzestrzeniło się szybko w całą Irlandię, a w West Cork jako pierwsze pojawiło się w Glandore. Spanikowani osadnicy z całego regionu uciekli do Bandon, aby się schronić ponieważ było to jedyne miasto otoczone murami na zachód od Cork. Jeszcze przed końcem pierwszego roku buntu donoszono, że na cmentarzu miasta Bandon w wyniku głodu i chorób leżało pochowanych tysięcy z tychże osób. Do 1642r. wszyscy wodzowie West Cork zostali pozbawieni swojej władzy i przywilejów.

W Anglii wybuchła wojna domowa. To co nastąpiło w Irlandii, było okresem powszechnej przemocy na tle religijnym, w wyniku której wiele osób straciło życie. W całym kraju w rękach osadników pozostały tylko te obszary, na których było duże zagęszczenie angielskich osadników (Cork City, Youghal, Kinsale i Bandon).

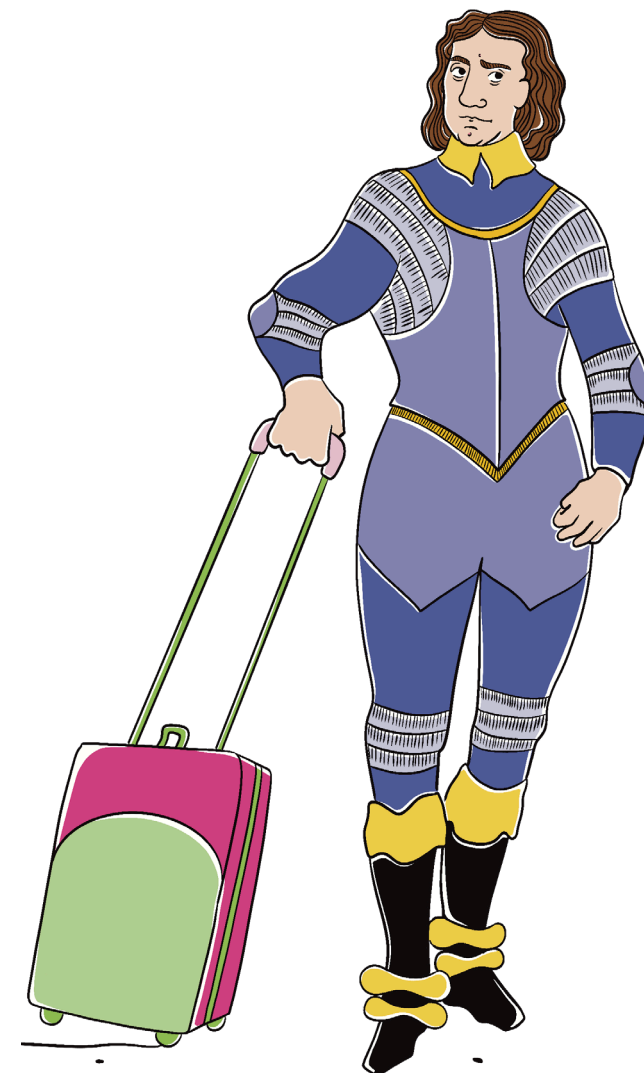
Wojna i rozlew krwi lat czterdziestych XVIIw. zakończyły się w straszny sposób w 1649r. wraz z przybyciem Cromwella. Chociaż Cork było pierwszym miastem w Munster, które opowiedziało się za Cromwellem, to mieszkańcy Bandon jako pierwsi podjęli działania, aby wyzwolić swoje miasto, siłą przejmując garnizon dla Parlamentu i Cromwella. Inwazja i zwycięstwo angielskiego Parlamentu pod rządami Olivera Cromwella miało katastrofalny wpływ na Irlandię. Doprowadziło to do śmierci co najmniej 400 000 osób z populacji około 1,5 miliona mieszkańców.

Po wojnie skonfiskowano rozległe połacie ziemi i rozpoczęto drugą plantację Munster. Cromwell nie tylko skonfiskował ziemię i zmusił dziesiątki tysięcy ludzi do wygnania, ale także wysłał wiele tysięcy w niewolę do pracy na plantacjach tytoniu w Indiach Zachodnich, Wirginii i innych koloniach. Wielu wyjechało na statkach niewolników z Kinsale. Nowi koloniści napłynęli do Irlandii, aby wypełnić tę pustkę w liczbie ponad 200 000.

Powstanie w Bandon. Król James przybył do West Cork

po śmierci Cromwella i monarchia została przywrócona, jednak spokój nie trwał długo. W 1685r. Anglia ponownie zbuntowała się przeciwko królewskiemu rodowi Stuartów za panowania Jamesa II. Irlandczycy wykorzystali okazję, by zbuntować się na rzecz króla Jamesa. Angielscy osadnicy i ludność protestancka byli przerażeni. Wielu uciekło z kraju do Nowego Świata. W 1687r. roku James II nadał Bandon nowy przywilej. Powołano nową radę i zainstalowano garnizon wojsk rojalistycznych. Garnizonem w mieście Bandon dowodził kapitan Daniel O'Neill, który władał miastem dla króla Jamesa - choć nie na długo.

We wrześniu 1688r. niewielka grupa młodych czeladników z Londonderry zamknęła bramy miasta, aby odmówić wstępu katolickiemu pułkowi pod dowództwem lorda Antrima. W lutym 1689r. mieszkańcy Bandon dowiedzieli się, że William of Orange został ogłoszony królem Anglii, zbuntowali się i obalili garnizon Jamesa. W odwecie miasto zostało zaatakowane i zajęte przez Justina McCarthy (Lord Mountcashel). Mieszczanie poddali się na warunkach, które obejmowały grzywnę (1000-1500 funtów) i wyburzenie murów.

Billy Boyne

Wielu z was mogło słyszeć imię „Billy Boy” nadawane czule ulubionemu koniowi, ale czy kiedykolwiek zastanawialiście się skąd to imię się wzięło?

Historia sięga początków Bandon – ponad 330 lat temu. Gdybyście mogli cofnąć się w czasie, bylibyście świadkami czegoś co miało swój początek w jednej z najkrwawszych bitew, jakie miały miejsce na irlandzkiej ziemi – Bitwie nad Boyne, 1 lipca 1690e.

Tego dnia walczył tam oddział Bandon Contingent z wojskiem Wiliama Orange i wszyscy byli wielkimi wojownikami. Ci, po zwycięskiej stronie zbierali tupy z pola bitwy, a ci którzy mieli szczęście zabierali konie, aby pomogły im w długiej wędrówce powrotnej do Bandon. Jeden z żołnierzy Bandon wybrał sobie pięknego białego wierzchowca, należącego wcześniej do oficera pokonanej armii irlandzkiej i nadał mu imię „Billy Boyne”.

Pierwszy lipca stał się w Bandon dniem wielkiego świętowania i mówiono, że „**pierwszego lipca na niebie nigdy nie było ani jednej chmurki!**” Całe miasto było dekorowane – flagi i chorągiewki, gałęzie dębów i lilie pokrywały budynki. Dzień zaczynał się od wystrzałów armatnich i dzwonów. Po nabożeństwach wszyscy ludzie spotykali się na moście. Tutaj byli dzieleni na dwa obozy. Ci, którzy przegrywali losowanie, mieli stanąć po stronie króla Jamesa i przejąć kontrolę rzeki po stronie Ballymodan. Druga strona zajmowała pozycję na drugim brzegu. Obszar ten obejmował całą długość Graham Norton Walk i prawie całą Watergate Street. To musiał być naprawdę spektakularny widok kiedy setki mężczyzn stały na przeciwległych brzegach Bandon, krzycząc i szydząc z siebie nawzajem – przez wiele lat „Billy Boyne” był gwiazdą tego przedstawienia i był prowadzony wzdłuż szeregów ubrany jak do bitwy. „Billy” z dumą brał udział, podskakując i występując, jakby był żołnierzem w każdym calu.

W końcu dochodził do przodu scenki gdzie dosiadał go ktoś grający rolę Schomburga (jednego z kluczowych generałów Williama of Orange, który stracił życie w Bitwie nad Boyne) i po przemówieniu „generata”, jego żołnierze rzucali się do rzeki. Mniej więcej w połowie padał strzał i Schomberg upadał. Potem obie strony wpadały do rzeki, żeby się ukryć. Nie trzeba dodawać, że wynik był z góry przesądzony i po kilku stłuczkach i siniakach – po skończonej zabawie, mogła rozpocząć się impreza, a wieczór wypełniały muzyka i śpiew!

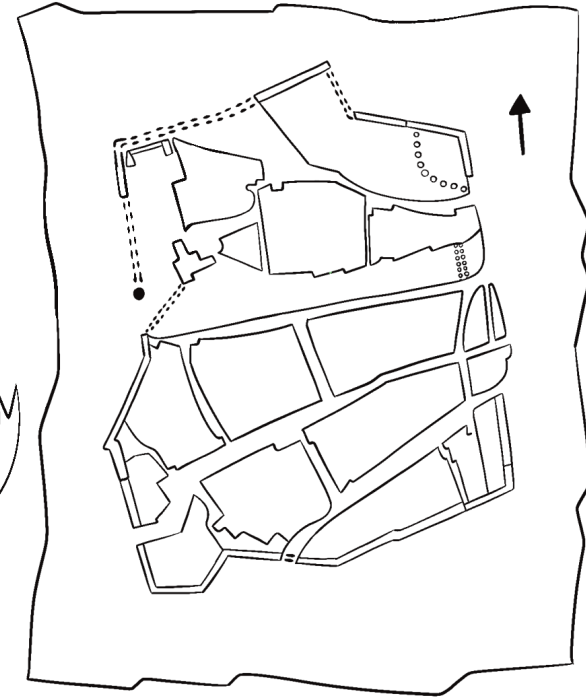
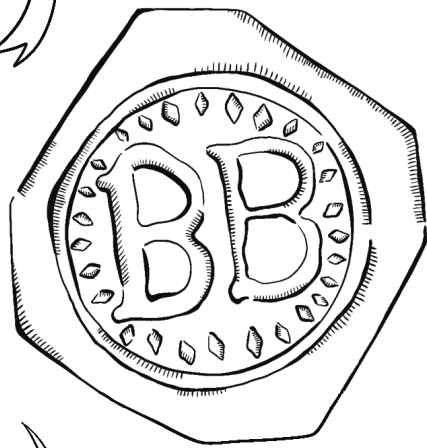
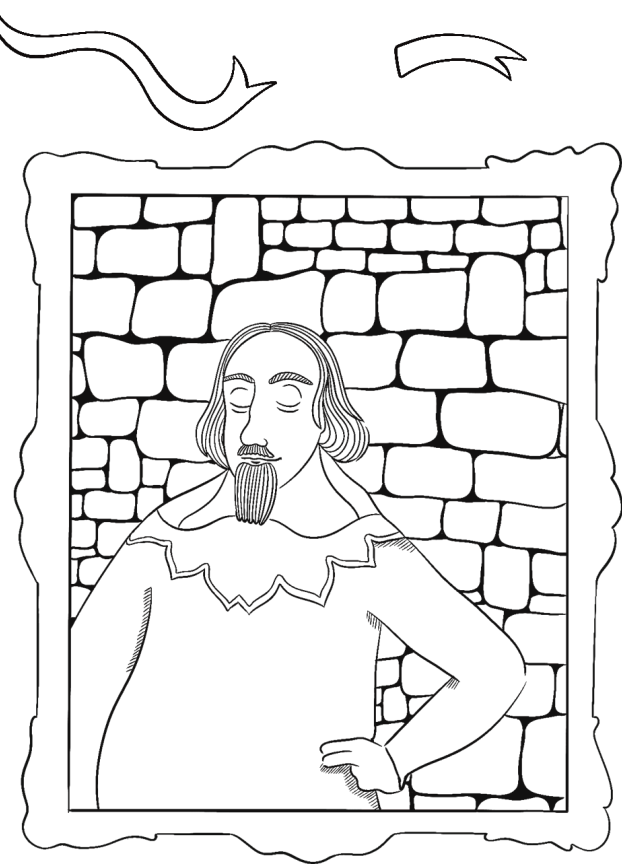
Billy też nie był ignorowany, na uroczystościach zajmował honorowe miejsce i miał napełniane swoje wiadro najlepszym poidłem. Koń Billy zmarł w 1708r. i został pochowany podczas publicznej ceremonii na cmentarzu w Ballymodan.

„Mówi się, że wiele oczu było jeszcze wilgotniejszych, a smutne serca jeszcze smutniejsze w miarę jak kamienie i glina pokrywały na zawsze martwe teraz ciało „Billy Boyna”,

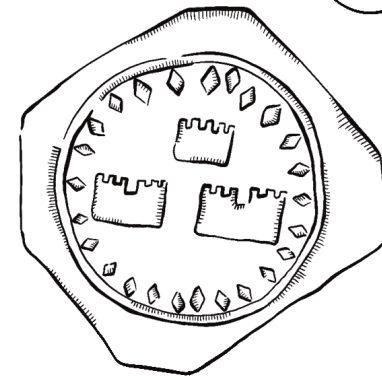
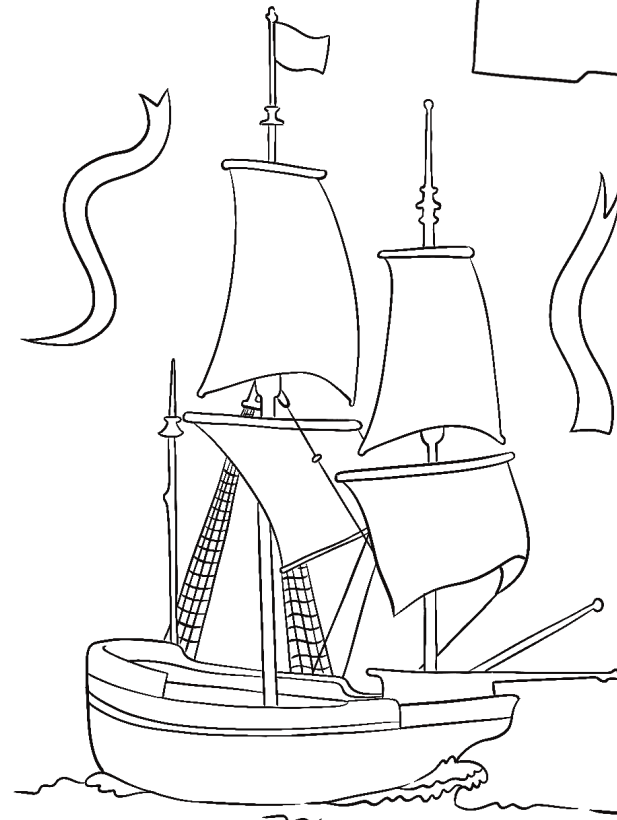
niegdyś dającego radość członka kompanii Boyna. Zwyczaj świętowania rocznicy Boyna z upozorowaną walką trwał do 1809r. „Billy Boyne” było ulubionym imieniem dla domowego zwierzaka przez jeszcze wiele lat po tych zdarzeniach i nawet teraz w niektórych miejscach wciąż można usłyszeć imię „Billy Boy”.

Światowa oś czasu

1584	Umiera Iwan Groźny	1633	Panujący w Indiach cesarz Mogolów rozpoczyna budowę Tadź Mahal, architektonicznego cudu świata.
1588	Hiszpańska Armada	1633	Galileusz sądzony za herezję
1592	Japońska inwazja na Koreę	1636	Akt odosobnienia w Japonii
1598	Henryk IV, król Francji, ogłasza Edykt Nantejski	1644	Początek dynastii Qing
1601	Bitwa pod Kinsale	1652	Holandia (Holandia) zakłada kolonię na Przylądku Dobrej Nadziei w RPA. Wysyłają Burów („rolników”), aby skolonizowali ziemię
1602	Założenie Holenderskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej	1682	Piotr Wielki zostaje carem
1603	Grace O'Malley i Elżbieta Pierwsza umierają	1683	Turcy pokonani w bitwie pod Wiedniem
1607	Ucieczka hrabiów	1689	Po „chwalebnej rewolucji” z 1688 r. angielski parlament uchwala Deklarację Praw.
1607	Jamestown Wirginia zostaje kolonią angielską		
1628	William Harvey bada krążenie krwi u ludzi		
1631	Wybuch Wezuwiusza		

Kolorowanki

Źródła / Dodatkowa lektura / Podziękowanie

Informacje topograficzne. W Patrick O'Flanagan, Irish Historic Towns Atlas, no. 3, Bandon. Royal Irish Academy, Dublin, 1988 (www.ihta.ie, dostęp 14 kwietnia 2016), tekst, s. 1-16

Bandon: 400 lat historii ,
Paddy Connolly (2004)

Historia Bandon i głównych miast w
West Riding of County Cork autorstwa
George'a Benneta (1869)

Dzienniki historyczne Bandon:
Cumann Seanchais na Banndan

<https://www.duchas.ie/>

Bandon Walled Town Committee

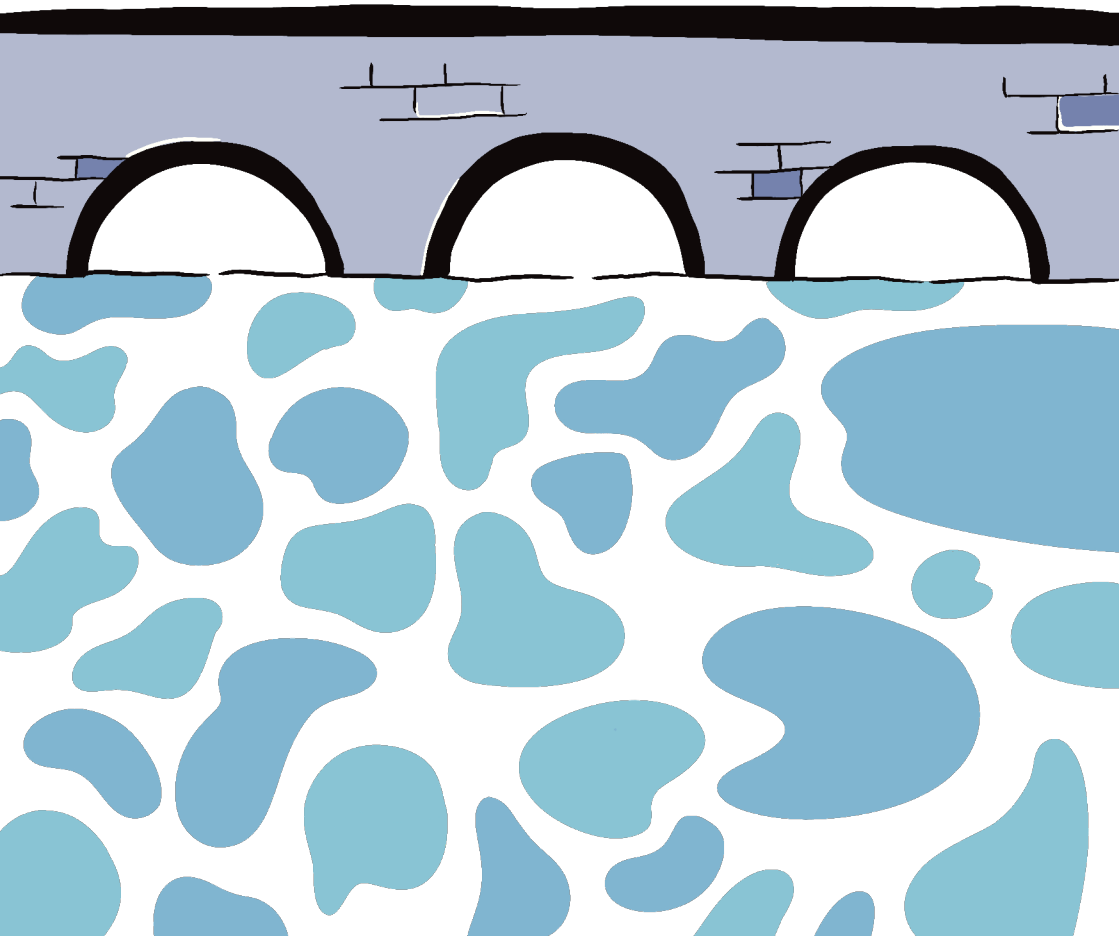
Liam Murphy

Dónal O'Sullivan

Richard O'Regan,
Scoil Phádraig Noafa

Anne-Marie Kelly,
Timoleague National School

Przetłumaczone przez
Alicja Bielani

Ten projekt jest wspierany przez Radę Dziedzictwa w ramach
Funduszu County Heritage Plan Funding 2023

Comhairle Contae Chorcaí
Cork County Council

Written by Maria Walsh

Designed by Sábh Ní Fhlaitheartaigh

